

El republicanisme a Vimbodí (1901-1911)

Josep M. Vallès i Martí

• El republicanisme a Vimbodí (1901-1911)

• Josep M. Vallès i Martí

• **Resum:** Repàs dels orígens del moviment republicà a Vimbodí a través de documentació municipal i notícies de premsa. A inicis del segle xx la vila compta amb una Casa del Poble que aixopluga una escola laica, una biblioteca, una sala de teatre i ball. L'any 1902 Pedro Gil, propietari de Riudabella, hi funda paral·lelament una escola religiosa en plena competència amb la dels republicans, un grup anticlerical dels quals la intenten incendiar, aquest fet provoca l'emprisonament d'una dotzena de vimbodinencs, entre els quals alguns regidors.

• **Paraules clau:** Vimbodí, republicanisme, ensenyament, Pedro Gil

Abstract: Review of the origins of the republican movement in Vimbodí through municipal documents and news from the press. In the early twentieth century the town has a Town Hall which involves a secular school, a library, a theater and a dance room. In 1902 Pedro Gil, owner of Riudabella, founded here a religious school in parallel and in full competition with the Republicans one, an anticlerical group who tries to set fire the school. This leads to the arrest of a dozen of people from Vimbodí, among which some councilors.

• **Keywords:** Vimbodí, republicanism, education, Pedro Gil

A començaments del segle xx el poble de Vimbodí tenia una militància republicana molt activa. Ja en la campanya electoral per a les eleccions a diputats a les Corts del mes de maig de 1901, el poble acollí un dels mítings. Vimbodí pertanyia a la circumscripció de Tarragona-Reus-Falset, talment com l'Espluga de Francolí i Rojals. Els dos candidats republicans eren Francesc Pi i Margall i Julià Nougués i Subirà. Pi tenia ja 77 anys i qui feia la campanya pels pobles era Nougués¹.

Arreu quedaven els vells republicans del segle XIX i ara era el torn d'una nova generació que lluitava amb l'esperança de destronar la monarquia restaurada en la persona d'Alfons XII.

Àngel Bergadà dedicà unes ratlles del seu llibre *Vimbodí. Estudi històric, sociològic i religiós* amb el títol: «Un singular moviment socio-polític» a deixar constància de l'eclosió esquerrana al poble². Parla del vessant social amb el naixement de la Cooperativa Vimbodinense, fundada el 8 de desembre de 1900 amb l'objectiu d'abastir de productes de primera necessitat els seus socis – que el 1904 figura que eren 225 – i protegir l'agricultura³.

En l'aspecte polític, Bergadà qualifica el moviment de republicanisme radical i laic i parla de la «*Casa del Pueblo*». Dins la política menciona les iniciatives culturals: biblioteca, sala de ball i teatre, banda de música, coral Armonia, escola laica per a noies –anomenada La Escuela Moderna–, classes

nocturnes per a adults i, aprofitant el local, conferències científiques i mítings polítics⁴.

Vimbodí no era una excepció i la ciutadania estava dividida clarament entre dretes i esquerres. La difusió dels ideals republicans, lliurepensadors, anticlericals i maçònics trobaven en les files conservadores la seva resposta local. Els elements catòlics de la població mostraven el seu interès per aconseguir una escola regentada per una comunitat religiosa.

L'Ajuntament, amb la majoria republicana entre els regidors, estava veritablement inquiet perquè D. Pedro Gil Moreno de Mora havia cedit la seva casa al poble per instal·lar-hi el col·legi de monges.

Els republicans, des de les pàgines del setmanari *La Justicia*, dirigit per Julià Nougués procuraven fer recordar al poble la història que els havia lligat, feia segles, al monestir de Poblet: «*Olvidan facilmente los de la cogulla, la història, y no recuerdan que hubieron de salir de Poblet, por el odio que inspiraban a todos los pueblos del contorno*».

Els republicans advertien que de persistir en la idea d'instaurar un convent a Vimbodí, es podien produir fets lamentables ja que els ànims estaven sollevats i «*fuera de desear que en evitación de ellos se queden las esposas del Señor en donde estan y no vayan a perturbar la tranquilidad de un pueblo que no las quiere*»⁵.

Els republicans, majoria a l'Ajuntament, no volien el col·legi religiós. El 13 d'abril de 1902, el consistori, a proposta del regidor Jaume Puig, acorda oposar-se a la instauració del centre regentat per monges i fer-ho públic a la «*prensa para que todo el mundo sepa que el Ayuntamiento de Vimbodí no patrocina ni apoya el establecimiento de monjas*» i declaren que no es fan responsables del que pugui succeir si no són escoltats els seus consells⁶.

Després de l'acord unànime, escrigueren una carta a D. Pedro Gil i també l'enviaren al setmanari *La Justicia*, que el publicà en la seva edició del 19 de març de 1902⁷:

Muy señor nuestro: En fecha 23 del pasado febrero, dirigíamos a V. La carta que a continuación copiamos, y a la cual nos sorprende no haber recibido contestación:

«Los que suscriben, Alcalde y Concejales de esta villa, habiendo tenido noticia de que se propone V. instalar en su casa de esta población algunas Monjas o Religiosas, y considerando que al realizar dichos propósitos se vería con grande disgusto por la mayoría de vecinos de esta población y seguramente sería causa de grandes disturbios y asonadas, que los que suscriben desean evitar y sin duda V. lamentaría, por tales motivos nos atrevemos a dirigimos a V. suplicándole se sirva desistir de tal propósito si quiere evitar disgustos a la población; y de hacerlo así le quedarían agradecidos éstos sus más afectísimos y S.S. esperando se dignará contestarnos a la mayor brevedad.»

[Josep Caixal, Jaume Puig, Pau Vilà, Josep Guasch, Manuel Albes, Ramon Casares, Antoni Roig. Vimbodí, 23 de febrer de 1902.]

No obtingueren cap resposta del senyor de Riudabella, per això publicaren el 19 de març una segona carta a través de la qual continuaven amb la seva demanda:

Como quiera que el conflicto continua en pie por no haber recibido contestación de usted a la carta transcrita y continuar en su casa de esta Villa las obras que parece se hacen con el propósito de albergar a las religiosas que aquí se trata de colocar; reiteramos nuestra súplica encaminada a que se prescinda de tal propósito pues Vimbodí, cuya representación en el Ayuntamiento ostentamos, no está dispuesto a dar albergue en su seno a religiosas de clase alguna, ni mucho más cuando la práctica en distintas poblaciones aboga tan elocuentemente contra ellas tanto como enfermeras como educadoras de la juventud.

En evitación de protestas que vendrían a perturbar la tranquilidad de esta villa, usted que es hijo adoptivo de ella, confiamos en que ha de desistir de propósito tan fuera de tiempo y contrario al común sentir de los vecinos en su inmensa mayoría.

Tenga usted la seguridad absoluta de que lo que aquí le decimos es la verdad pura que aspiramos a que sea por todos conocida.

De usted afectísimo, su seguro servidor.

[Josep Caixal, Jaume Puig, Pau Vilà, Josep Guasch, Manuel Altés, Ramon Casaris, Antoni Roig. Vimbodí, 12 de març de 1902.]

Per a l'edició posterior, la del dia 27, sabem que Pedro Gil va contestar als vimbodinecs fent-se càrrec dels motius que impulsaven l'Ajuntament a la negativa de tenir monges al poble, però que el que pretenia era, tot respectant les seves indicacions, fer-ho compatible amb els interessos col·lectius de la vila⁸.

Josep Caixal Roig, l'alcalde vimbodinenç, en tasques de corresponsal del setmanari republicà de Nogués, segurament amb l'intent de reblar el clau del malestar dels republicans, escrivia el 26 d'abril una nova carta al director de la publicació⁹:

Distinguido amigo y correligionario: Parece que monjas y curas se han empeñado en que mi pluma esté en servicio activo y se van a salir con la suya.

El día 18 del presente abril, el vicario de Vimbodí en compañía de una prima, previos los correspondientes billetes, tomaron posesión de un departamento de segunda en el tren que sale de Tarragona a las ocho de la noche.

Parece que la compañía de otros viajeros molestava a la semimística pareja, pues al llegar a Reus pidieron suplemento de pago para continuar viaje en primera clase.

En el restaurante de la estación de Reus, llamó mucho la atención el vicario emprimado, por algunos tocamientos y pellizcos mútuos, pero más llamó la atención el que salieran al andén, cogidos del brazo como dos novios y arrullándose como dos palomitas en celo.

Así las cosas, entre las estaciones de La Selva y Alcover, y al pasar el revisor de billetes su acostumbrada inspección, sorprendió al vicario y a su prima en tal estado, que incontinenti dió parte de la cosa al jefe de tren, quién vió, lo que no había visto en sus muchos años de servicio ferroviario.

Al llegar a la estación de Alcover dieron los dignos empleados, antes citados, parte al jefe de estación, quién mandó a los desahogados viajeros la órden de desalojar aquel departamento de primera, significando al ardoroso vicario que los trenes no habían sido creados para el servicio de higiene.

El curita por toda disculpa alegó que la cosa no había llegado a mayores

y que le habían sorprendido acariciando a su prima porque él la estaba consolando de la muerte de un pariente muy próximo.

¿Qué le parece amigo director, de la barra del ensotonado?

Parece que el escándalo llegó hasta la rectoría de Vimbodí, que el rector dió parte al arzobispo y que este ha destituido al vicario mandándole a su casa.

Pero según mis informes la prima, que es de El Albi, prepara el equipaje para trasladarse a la Pobla de Mafumet, actual residencia de su primo tonsurado.

Allí podrán continuar el idilio interrumpido en el tren y darme a mi tela para otra carta.

Vimbodí, 26 de Abril de 1902.- El Corresponsal.

El fet no passaria de l'anècdota, si no fos que donava ales a l'anticlericalisme dels republicans.

El 20 de maig Caixal parlava dels seus amics Àngel Perales, director de *La Autonomia* –setmanari de Reus de l'òrbita de Nougués»; Antoni Rovira i Virgili, director i fundador de *La Avanzada*, i Pere Redón; tots ells empresonats. En el seu text, Caixal expressava el seu sentiment i lamentava el fet; i hi manifestava la confiança que tenia en el seu prompte alliberament i que era una bona nota per passar a la història del començament del regnat d'Alfons XIII. Protestava per la sentència del tribunal d'honor que pretenia rehabilitar el nom del tinent Portas¹⁰, artífex de les tortures als empresonats a Montjuïc pel procés seguit contra els suposats autors de l'atemptat del Liceu (1893) i del carrer Canvis Nous (1896) a Barcelona.

Antic altar del Col·legi del Sagrat Cor, de Vimbodí
(Arxiu Alfons Alsamora)

Per fi les monges s'havien instal·lat a Vimbodí amb la conseqüent contrarietat dels republicans de la vila. La crònica, la recollia *La Justícia* i *La Opinión de la Provincia*¹¹. Eren Germanes Terciàries Descalces del Carme, anomenades de la Vetlla. Formarien la comunitat quatre germanes, inclosa la superiora, i les acompanyaren en tren fins a la vila de Vimbodí la superiora general de l'ordre i la seva secretària. Els objectius primordials foren l'ensenyament i la vetlla de malalts¹².

Els republicans de l'Ajuntament en la sessió del dia abans que arribessin –29 de juny– mostraren el seu disgust; van culpar Pedro Gil de desatendre els precs del poble contrariant l'esperit liberal i democràtic dels seus veïns. Decidiren retirar-li el nomenament de fill adoptiu que li havia concedit l'anterior consistori «*por entender no merece ninguna clase de distinción de un pueblo aquel que se opone a su manera de ser y pensar en pro del progreso*»¹³.

El regidor Jaume Puig, que havia fet la proposta anterior, proposà també que es canviés el nom del carrer Major, on havia d'instal·lar-se el col·legi religiós, pel de Ramon Chies: «*defensor de todas las libertades y principalmente de la libertad de pensamiento base de la democracia*». S'aprovà i, per la col·locació de la làpida amb el nou nom, en el mateix edifici on anava el convent, es féu una festa, en la qual assistí la corporació en ple¹⁴.

Cap a finals de setembre, algú va cremar uns feixos de serments a la porta del col·legi convent, «*una casa habitada por monjas*», deia el setmanari republicà de Tarragona *La Justicia*. Pel fet foren detinguts el dia vint l'alcalde i els regidors, i sembla que algun altre resident. Primer foren engarjolats a Valls, a la presó del partit, i el dia 22 els traslladaren a Tarragona.

L'advocat Macià Guarro, de Montblanc, es va afanyar a parlar amb Julià Nougués, que era a Tarragona, per si podia fer alguna cosa per al seu alliberament. Com que la notícia ja s'havia conegut a partir del moment de la detenció, Nougués es mobilitzà i amb la col·laboració del seu amic Dario Pérez, director del periòdic *El Liberal* de Barcelona, gestionà la llibertat dels vimbodinençs, a través del Capità General de Catalunya. Tan bon punt arribaren a la presó de Tarragona el dimarts, se'ls comunicava l'ordre d'excarceració.

També es mobilitzà Colom de Valls, el qual –juntament amb Maximino González– va parlar amb l'encarregat de l'establiment penitenciari per tal que els fes l'estada el menys penosa possible¹⁵.

El dimecres 24 tornaven a Vimbodí els encausats: Josep Caixal, Jaume Puig, Pau Vilà, Manuel Albes, Ramon Casares, Ramon Boyó, Josep Ferré, Antoni Gumalla, Antoni Pàmies, Josep Casanovas, Ramon Forès i Rafel Vallverdú. Els simpatitzants republicans els reberen a l'estació de ferrocarril amb proves d'afecte i «*convicción profunda de su inocencia*». Caixal ho va explicar per carta al diari, i va agrair fins i tot al director de la presó de Valls, el senyor Uldemolins, el tracte rebut¹⁶.

Malgrat l'alliberament, el procés continuà a l'Audiència Provincial. Julià Nougués es féu càrrec de la defensa dels dotze republicans vimbodinençs i en va aconseguir, finalment, la declaració d'innocència. La prudència degué

aconsellar uns mesos de serenitat i discreció, però el diumenge 29 de març de 1903 els republicans de Vimbodí preparaven una festa míting a les rodalies del monestir de Poblet. Era prevista la participació de grups locals de la mateixa vila i dels pobles propers com l'Espluga de Francolí, Prades, Vilanova de Prades, Capafonts, la Febró i Ulldemolins. S'hi esperaven les personalitats més destacades del republicanisme i el lliurepensament: Alexandre Lerroux, Llorenç Ardid, Lluís Morote, Cristòfor Litrán, Pere Redón i, naturalment, el candidat a les properes eleccions a diputats a les Corts: Julià Nogués.

Placa commemorativa del cinquantenari de la fundació del Col·legi del Sagrat Cor per la família Gil Moreno de Mora. (Arxiu Alfons Alsamora)

Tots ells hi acudirien a propagar els ideals de «Llibertat, Justícia i República, *delante de los muros de lo que representa la tirania del siglo pasado y aspira a continuar tiranizando en el presente*».

Es degueren sumar a la festa nombrosos simpatitzans de Reus i altres poblacions tarragonines¹⁷. La crònica de l'acte, organitzat bàsicament per Josep Caixal i Jaume Puig, la cobrí el setmanari de Julià Nogués en la seva edició de la setmana següent¹⁸. S'hi calcularen unes vuit mil persones. Es donaven detalls del dinar i es relacionaren els pobles representats, que superaven la trentena. A l'hora del brindis feren ús de la paraula: Litran, Gabiñau, Rocabrana, Caixal, Francesc Palau, Jaume Sardà, Enric Diez Rosell,

Soldevila, Pallejà, Redón, Ardid, Morote, Lleonart –que a més ostentava la representació d'Odón de Buen– i, finalitzaren, els candidats a diputats per la Circumscripció de Tarragona-Reus-Falset: Ramon Mayner Socias i Julià Nougués i Subirà.

Tots aquests noms pertanyien a la flor i nata del lliurepensament català, molts d'ells estaven íntimament lligats a la maçoneria i tots al republicanisme, des del més radical al federal.

L'eufòria republicana de Vimbodí anava en augment. El 23 de setembre de 1903 s'inaugurava a la vila, *La Casa del Pueblo*. Cristobal Litrán signava la crònica dels actes a *El Liberal* de Barcelona i *La Justicia* se'n feia ressò. Detallava en una extensa descripció com va néixer la Cooperativa de consum Vimbodinense, una llar de republicans que s'enfrontaren a la usura i que van ajuntar els seus productes per controlar la venda.

Recordava el fet que algú havia intentat culpar els republicans de posar foc a la porta del convent de les monges. Però l'intent d'acabar amb la cooperativa no va fer més que esperonar-los i ara havien obert al carrer Major «*La Casa del Pueblo, que se destaca airosa con su aspecto moderno, entre los ruinosos edificios que la rodean, dando por caprichos del azar la espalda a la iglesia, con su aspecto vetusto y su color de momia*».

El nou edifici era propietat dels associats, amb baixos, dos pisos i golfes, botiga, sala cafè, sala d'actes, biblioteca i aspirava a una escola laica. Sota la direcció del farmacèutic Josep Mercadé¹⁹ es formà un cor que va participar en la festa inaugural. Es tractava d'Armonia –vegeu fotografia de 1904 a Bergadà (1978), entre les p. 72 i 73, sense numerar.

Pel que fa a l'escola laica de nenes, Bergadà (1978, p. 86) constata que es va fundar i s'anomenava *La Escuela Moderna*. El nom per si sol ja ens dóna la pauta dels seus ideals, lligats a l'escola moderna i al lliurepensament.

Tornant a la festa de la inauguració de *La Casa del Pueblo*, Nougués, Mayner i Anglés, ja tots tres diputats a les Corts, arribaren a Vimbodí amb el tren del vespre. Hi concorregueren representacions dels diversos pobles de la comarca que Litrán va relacionar. Es va muntar un envelat que encara fou insuficient per encabir a la gentada que hi havia. Parlaren: l'alcalde republicà, Caixal; Francesc Cubells, director de *Las Circunstancias*, de Reus; Serafí Grau; Jaume Sardà; J. Rocabrana, farmacèutic de Solivella; el mateix Litran, i els tres diputats. Amenitzà l'acte l'orquestra de Valls²⁰.

Durant dos o tres anys commemoraren aquella data de la inauguració que havien fet coincidir amb l'aniversari de l'alliberament dels regidors empresonats el 1902.

El diumenge 29 de novembre de 1903 visità aquella *Casa del Pueblo* Ramon Aguiló Gil, advocat de Barcelona i propagandista de la Unió Republicana Democràtica. Els republicans el reberen a l'estació. S'organitzà una vetllada amb l'actuació de la coral de la casa que interpretà *La Marsellesa*.

Aguiló en el seu discurs lloà els republicans i lliurepensadors del poble, dirigits per la intel·ligència d'homes com Caixal i Puig i la resta d'individus

de la cooperativa. Era així com veritablement es conquistaven les llibertats i els drets dels homes i de les nacions.

Parlà extensament del problema polític i social. En aquest aspecte féu un detingut estudi del moviment cooperativista de consum i producció, en va demostrar els avantatges morals i materials que suposava. No podia faltar la referència al tema religiós. Atacà durament el clericalisme, apostà pel laïcisme i la necessitat d'un ensenyament científic i racional, tesis de l'escola moderna, com a forma per acabar amb el fanatisme i la intolerància. Per Aguiló, Vimbodí era un exemple d'un poble que pretenia redimir-se mitjançant el treball i l'amor a la instrucció, elements que s'identificaven amb la República.

L'endemà s'afegí a la festa el farmacèutic de Solivella, Alfons Rocabruna. Junts es traslladaren a l'Espluga de Francolí on s'havia d'inaugurar el Centre Republicà²¹.

L'eufòria republicana contrastava lògicament amb la crispació que es vivia a les files conservadores locals: «¡Ja som aprop del precipici! a Vimbodí ja's veuen coses, que mai los vells ni cap nat del poble, havian presenciat, ja hem arribat a l'extrem d'embargar o sia treure'ls fruits de les cases.» Així començava la crònica en el setmanari catòlic de Montblanc *La Conca de Barberá*. La llarga crònica és un crit d'alarma adreçat a tots els pobles de la Conca, posant de relleu la seva manera de veure l'administració local dels republicans. S'hi fa una crida a les persones de bé a combatre moralment les altres de mal flaire «que són i han estat la causa de la desmoralització y abandono del poble».

El motiu desencadenant d'aquell malestar venia del 29 de març quan la comissió d'embargaments municipal formada per Josep Caixal Rios, alcalde, Jaume Puig Llevadot, tinent d'alcalde, tres regidors més de la corporació municipal, acompanyats per l'agutzil, algunes parelles de la guàrdia civil, l'agent executiu i «un parell d'infeliços o més ben dit pobres de coneixement, pera traginar los géneros,» sortiren de l'Ajuntament per procedir a l'embargament dels fruits per cobrar els deutes pendents.

La crònica relata, fins i tot, la visita a la casa de Josep Güell d'on s'endugueren nou quarteres de blat²².

El combat segueix poques setmanes després en el mateix setmanari. El consistori fa públic que el repartiment de consums per al 1904 restaria a exposició pública a la secretaria de l'Ajuntament. Una comissió –de la corda contrària, és clar» hi va per revisar-lo. Només hi trobà un esborrany fet «a la desgabellada, resultant-hi descarregats l'Alcalde, sos companys de corporació y'ls més ben afectats d'ells...» També n'hi apareixien d'altres, amb més càrrega impositiva malgrat no haver augmentat la seva riquesa. Els afectats reclamaren davant d'Hisenda i el repartiment que l'Ajuntament havia enviat a Tarragona quedà sense efecte²³.

Quan el maig de 1904 va agafant embranzida l'organització dels republicans a la província, se celebra a Tarragona una assemblea que nomena una Junta Provincial. El vimbodinec Jaume Puig i Llevadot, que era regidor

a l'Ajuntament, és nomenat vocal junt, amb Macià Guarro i Ribé de Montblanc, pel mateix partit judicial²⁴.

El conflicte arribava a extrems com l'exemple que ens mostra la crònica de la processó del Corpus de 1904²⁵:

Totes les persones sensates y de bons sentiments, emplearen tots los medis possibles en defensa del culte [...]

Als insults d'uns quants qu'ab sas doctrines pretenen descultolitzar la nostra pàtria, se'ls contestà ab pública y solemne manifestació [...]

El rector, mossèn Joan Roselló, l'u de juny enviava una carta a l'alcalde, anunciant-li la processó i pregant-li que fes el possible per mantenir el respecte per la referida manifestació catòlica²⁶.

Arribats al segon aniversari de la inauguració de la *Casa del Pueblo*, els dies 23 i 24 de setembre de 1904, el republicans vimbodincens celebraren la seva Festa Major civilment. Pels balls muntaren un embalat i contractaren l'orquestra La Familiar de Valls. Per la seva part, la coral de la casa va interpretar *Los néts dels Almogàvers* i *La Maquinista*, d'Anselm Clavé²⁷.

El febrer de 1905 ja funcionava també a l'entitat *Centro Agrícola*, que aglutinava als propietaris i algun parcers, segons les cròniques. S'havia fundat el 26 de maig de 1903 amb l'objectiu de fomentar l'agricultura. Un any després tenia 56 socis, presidia la societat Pau Alsamora i tenia el seu domicili a l'avinguda de Lleida, núm. 3²⁸.

El febrer de 1905 Joan Esplugas i Moncusí, renuncia a presentar-se a les eleccions per a diputats provincials, després de dotze anys representant la Conca de Barberà a la Diputació. La Junta del Partit Republicà a Montblanc designa per substituir-lo a Jaume Puig i Llevadot, «*joven y entusiasta republicano de Vimbodí*», el paper del qual devia estar en alça²⁹. Malgrat alguns problemes en l'escrutini, Puig fou proclamat diputat per Unión Republicana³⁰.

Parlant d'aquest líder republicà vimbodinec, *El Porvenir* de Valls li dedica unes ratlles, després d'aquella victòria:

[...] *hoy podemos decir todo él republicano, librepensador y socialista... Propietario modesto, fué junto con Caixal actual alcalde y otros, víctima de un infame complot; en unión del mencionado, es de los fundadores y sostenedores más entusiastas de la Casa del Pueblo [...]*

El nou diputat, acompanyat de Cristóbal Litrán i Canet, director de *La Justicia* de Reus, i Joan Vidal Sales, de l'Espluga de Francolí, visità el 22 de juliol de 1905 el poble de Blancafort. La crònica, malgrat estar signada per «*El Corresponsal*» gosàriem afirmar que està escrita pel mateix Litrán. Ens basem en el paràgraf on parla «de los oprimidos por el funesto y pernicioso desacierto de los directores del régimen monárquico»³¹.

El 1905 celebren novament l'aniversari de l'alliberament d'aquells regidors empresonats el 1902. Intervenien en la festa republicans de vàlua:

A la dreta de la imatge Col·legi del Sagrat Cor, conegut popularment com de les monges, de Vimbodí (Arxiu Alfons Alsamora)

Puig d'Asprer, en representació de la Fraternitat Republicana de Sans, i Aguiló, que ja era un habitual³².

El febrer de 1906 estava convocada una assemblea d'ajuntaments republicans de tot l'estat a Saragossa. De la Conca de Barberà hi assistiren representants de Montblanc, Barberà, Vimbodí, Sarral i Santa Coloma de Queralt, i de l'Alt Camp, de Vila-rodona, a més del setmanari *El Porvenir*, en la figura de Sánchez del Arco, el qual havia de presentar una ponència: «Bases para una hacienda municipal»³³.

No podem documentar quins republicans vimbodinencs pertanyien a cada facció del republicanisme de la província. Els federals estaven liderats per Julià Nougués i Ramon Mayner estava més apropat als radicals de Lerroux. Hem passat un parell d'anys sense mencionar Nougués, en canvi sabem que en aquella assemblea de Saragossa hi tingué un paper destacat.

D'altra banda, el 20 de febrer de 1906, en la sessió del Congrés dels Diputats Nougués va parlar d'un sumari seguit a Reus contra varies persones de Vimbodí que havien patit un llarg empresonament, acusats de col·locar una bomba de dinamita, que finalment havien estat absolts³⁴.

Fins aquí, doncs, aquest recull de fets cabdals per al republicanisme vimbodinenc i les persones que els protagonitzaren: l'oposició a la instauració d'un col·legi religiós, el gran míting festa a Poblet i la inauguració de La Casa del Pueblo. Amanit amb un procés contra l'alcalde i regidors que es va encarregar de defensar Julià Nougués a l'Audiència de Tarragona, que no anà més enllà. I l'anècdota del vicari, és clar.

Com que tot té un final, aquella eufòria republicana vimbodinenca s'anà

esllanguint. Deixo per a altres estudiosos esbrinar quin fou el paper dels republicans durant la segona dècada del segle xx a Vimbodí. Si oprimits per la pujança conservadora es veieren descavalcats del poder local o si aquells líders es feren escàpols o accediren a noves responsabilitats. Podem treure alguna lliçó de la taula que segueix on detallem els vots obtinguts per cada candidat en les diferents convocatòries electorals entre el 1901 i el 1923³⁵.

Notes

- (1) *La Discusión* (Reus), núm. 11, 11-5-1901, p. 3
- (2) BERGADÀ I ESCRIVÀ, Àngel. *Vimbodí. Estudi Històric, sociològic i Religios*. Vimbodí, 1978, p. 85.
- (3) ACCB. Fons Municipal Vimbodí. Sign. 15.047. Correspondència. Document: «Sociedades constituidas y que funcionan en el mismo –Vimbodí– sometidas a la ley de 30 de Junio de 1887 existentes a 1.º de Mayo de 1904», *La Razón* (Granollers), 7-1-1905, p. 3. Vegeu-hi una nota explicant-ne el funcionament, el nombre d'associats i el gir anual.
- (4) BERGADÀ, *op. cit.*, p. 86. També alguna referència en el capítol *Característiques culturals*, p. 149 i ss.
- (5) *La Justicia* (Tarragona), núm. 11, 13-3-1902, p. 3.
- (6) ACCB. Fons Municipal Vimbodí. Llibre d'actes del consistori. Acta transcrita per BERGADÀ, *op. cit.*, p. 195.
- (7) *La Justicia*, núm. 12, 19-3-1902, p. 2. Cal fer notar, per tant, que la carta a la premsa fou molt anterior de l'acord municipal.
- (8) *La Justicia*, núm. 13, 27-3-1902, p. 3.
- (9) *La Justicia*, núm. 18, 1-5-1902, p. 3.
- (10) *La Justicia*, núm. 21, 22-5-1902, p. 2. Per l'incident entre Portas i Lerroux vegeu les edicions de *La Justicia* del 8, 15 i 22 de maig.
- (11) *La Justicia*, núm. 27, 3-7-1902, p. 3.
- (12) BERGADÀ, *op. cit.*, parla de Germanes Carmelites a la p. 85.
- (13) ACCB. Fons Municipal Vimbodí. Actes municipals 29-6-1902. Transcrita per Bergadà, sense donar el nom del regidor que féu la proposta. La notícia de l'arribada de les germanes a *La Opinión de la Provincia* (Tarragona), 2-7-1902, p. 2. Les quatre germanes que formaven la comunitat inicial eren la superiora Maria de Jesús i les germanes Rosa de la Purificació, Concepció de la Resurrecció i Rosa del Cor de Maria.
- (14) El canvi de nom del carrer no es va consumir, segons BERGADÀ, *op. cit.*, p. 196.
- (15) *El Porvenir* (Valls), núm. 180, 27-9-1902, p. 2.
- (16) *La Justicia*, núm. 39, 25-9-1902, p. 3. En l'edició núm. 40 de 2-10-1902, p. 3, hi ha els noms de tots els que havien estat alliberats el 24 de setembre.
- (17) *La Justicia*, núm. 14, 25-3-1903, p. 1; *La Opinión de la Provincia*, 25-3-1903, p. 2, i *El Porvenir*, núm. 207, 4-4-1903, p. 2 amb molt de detall i els noms dels oradors.
- (18) *La Justicia*, núm. 15, 2-4-1903, p. 1.
- (19) *El Progreso Vallense*, Valls, núm. 520, 8-3-1903. Josep Mercadé i la seva esposa demanen la baixa al padró d'habitants de Valls, on ell exercia de farmacèutic perquè es traslladen a Vimbodí.
- (20) *La Justicia*, núm. 39, 17-9-1903, p. 3 i núm. 41, 1-10-1903, p. 1-3.
- (21) *El Porvenir*, núm. 244, 5-12-1903, p. 3. Intervingueren en els parlaments Ramon Rosell Martí i Joan Vidal Sales, de l'Espluga; Rocabrúna, farmacèutic de Solivella, i, finalment, Aguiló.
- (22) *La Conca de Barbará* (Montblanc), núm. 53, 17-4-1904, p. 3.
- (23) *La Conca de Barbará*, núm. 58, 23-5-1904, p. 3.
- (24) *El Porvenir*, núm. 274, 2-7-1904, p. 1. Hi ha els noms dels màxims dirigents republicans de la província, poble per poble. També *El Pueblo*, Tortosa, 25-6-1904, s/n.
- (25) *La Conca de Barbará*, núm. 61, 12-6-1904, p. 3.

- (26) ACCB. Fons Vimbodí. Correspondència 1904. Reg. 15.047. La mateixa petició es repeteix l'any 1905, el juny per la festa de Corpus i el 5 d'agost per la Festa Major en honor a Sant Salvador. Encara el 12 de juny de 1909, el nou rector Josep Cabré, va fer la mateixa demanda de respecte a la manifestació religiosa.
- (27) *El Porvenir*, núm. 285, 17-9-1904, p. 3.
- (28) ACCB. Fons Municipal Vimbodí. Correspondència 1904. Relació de les societats constituïdes a Vimbodí i que funcionaven a 1 de maig de 1904. En el mateix domicili, presidida per Ramon Fort, hi figura la societat La Alianza, dedicada a l'organització de balls, amb 17 socis.
- (29) *El Porvenir*, núm. 308, 25-2-1905, p. 2.
- (30) *El Porvenir*, núm. 311, 18-3-1905, p. 3. Ho fou fins a la convocatòria d'eleccions provincials l'octubre de 1909.
- (31) *El Porvenir*, núm. 330, 29-7-1905, p. 3.
- (32) *El Porvenir*, núm. 340, 29-9-1905, p. 3.
- (33) *El Porvenir*, núm. 359, 10-2-1906, p. 3.
- (34) *La Vanguardia*, 21-2-1906, p. 7.
- (35) Aquest article és fruit de les troballes en la redacció de la biografia de Julià Nogués i Subirà (Reus, 1867 – Calatayud, 1928). Advocat, republicà federal, fundador de diversos setmanaris a Tarragona i Reus i diputat a les Corts per Tarragona-Reus-Falset des de 1903 a 1923. A partir de 1912 estiuejava a la seva finca del Comellar de la Pena, part de la qual està en el terme de Vimbodí, on constava la seva residència a efectes oficials.

Apèndix

Resultats electorals de Vimbodí en les eleccions a diputats a les Corts:

- 19-5-1901. Nogués, 177; Pi i Margall, 146; Cañellas, 196; Morenes, 32, Rabassa, 27; Suelves, 0. (*Diario del Comercio*)
- 26-4-1903. Nogués, 279; Mayner, 266; Morenes, 67; Guasch, 58; Cañellas, 43; Fontana, 28, Suelves, 0. (*Heraldo de Tarragona* i *La Conca de Barbará*)
- 10-9-1905. Nogués, 263; Mayner, 260; Morenes, 114; Guasch, 83; Cañellas, 50; Canals, 0; Suelves, 0. (*Butlletí oficial de la Provincia*)
- 21-4-1907. Nogués, 168; Mayner, 164; Morenes, 132; Cañellas, 115; Lerroux, 1; Suelves, 0. (*Diario del Comercio*)
- 8-5-1910. Nogués, 141; Mayner, 92; Massó, 153; Nicolau, 151; Solanes, 9 Suelves, 7. (*Diario de Reus*)
- 8-3-1914. Nogués, 182; Mayner 23, Fabregat, 106; Veciana i Nicolau, 88; Suelves, 14. (*Diario de Reus*)
- 9-4-1916. Nogués, 187; Estivill, 79; Vidal, 114; Nicolau, 111; Rocha, 77, Veciana, 75; Suelves, 1. (*El Tarraconense*)
- 24-2-1918. Nogués, 166; Juncosa, 157; Veciana, 107; Nicolau, 75; Albafull, 74.
- 1-6-1919. Nogués, 147; Veciana, 71; Albafull, 62; Nicolau, 60. (*Diario de Reus*)
- 19-12-1920. Nogués, 60; Nicolau, 71; Albafull, 147; Morenes, 62. (*Diario de Reus*)
- 29-4-1923. No es publicaren en la premsa local els resultats per pobles de la circumscripció de Tarragona Reus i Falset a la qual pertanyia Vimbodí.

Ens adonarem que els republicans Nogués i Mayner mentre anaren junts a la candidatura obtingueren resultats similars. Els anys de més eufòria republicana a

Vimbodí queden palesos en els resultats electorals amb un sostre el 1903 i el 1905, que es va mantenir fins a les eleccions de 1920, en les quals patí una forta davallada. No obstant fa la sensació que en aquelles eleccions o els resultats que anatem no són el total o la desafecció era de tal magnitud que esdevé una derrota republicana per la voluntat dels ciutadans de Vimbodí.

Les eleccions de 1918 no tenen cap mena de transcendència, en no constituir-se les Corts.

Ramon Mayner el 1914 es va presentar pels republicans radicals de Lerroux amb Alfons Fabregat, advocat de Valls, que de jove havia estat un ferm col·laborador de Nogués en la seva premsa. El 1916 Nogués es presentà amb Estivill i el 1918 amb Juncosa.

El moviment polític de Vimbodí, malgrat les seves particularitats, és comú a altres poblacions de la comarca i la resta de província, l'Espluga de Francolí també visqué la seva revifalla i des de l'any 1900, sabem que Joan Vidal Sales periòdicament enviava les seves cròniques a *La Autonomia* de Reus i que, quan el 1903 es creava el Comitè d'Unió Republicana a l'Espluga, en fou elegit secretari. Els grups de republicans reusencs no paraven de bregar pels pobles fent adeptes i, en això, hi contribuï de manera decisiva la premsa que s'editava en les capitals més properes. Vers el 1903 a Valls apareix *El Trabajo*, que comandava Alfons Fabregat, advocat de l'òrbita de Nogués, però que posteriorment s'acostaria a Lerroux i al radicalisme. A Lleida, trobem *El Ideal*, dirigit per l'advocat Manuel Pereña, un dels fundadors del Partit Republicà Català juntament amb Marcel·lí Domingo. A Reus hi havia *Las Circunstancias* sota la direcció del periodista Francesc Cubells. Finalment, a Tortosa hi havia *El Eco de la Fusión*, amb Joan Ribas, diputat provincial, al capdavant.

La historiografia del republicanisme al Camp de Tarragona és diversa i s'ha centrat en les ciutats, les obres de referència són les de Pere Anguera, *L'ombra de l'estel blanc: estudis sobre el catalanisme polític*, (Reus, 1989); Mercè Costafreda, *Els orígens del catalanisme a Tarragona (1900-1914)*, (Tarragona, 1988); Àngel Duarte, *Possibilistes i federals, política i cultura republicana a Reus (1874-1899)*, (Reus, 1992); Xavier Ferré, *Pere Cavallé, ciutadania republicana* (Reus, 2009), i Jordi Tous, *La formació del catalanisme polític a Reus. Lo Sometent: 1886-1903*, (Reus, 1987).

Recepció: Desembre 2011

Revisió: Josep M. Grau

Valoració: Xavier Ferré Trill

Acceptació: Gener 2012